

УДК 82-7(477)

Сигида Г. А.¹, Груша О. К.²

¹ ст. викладач НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-211 НУ «Запорізька політехніка»

ВНЕСОК ОСТАПА ВИШНЯ В УКРАЇНСЬКУ КУЛЬТУРУ ПАМ'ЯТІ

Павло Губенко (Остап Вишня) був відомим письменником першої половини ХХ століття. Він вигадав свій вид гумористичних творів – «усмішки». Завдяки їх популярності, він потрапив до української творчої еліти та людей, яких відносять до явища «розстріляного Відродження». Письменник мав багато іпостасей та образів впродовж свого життя та після нього.

Вишня – «селянський гуморист» або ж трікстер. Незважаючи на примітивність гумору та розмовну природність слова, у свої фейлетони

Остап Вишня вкладав якесь скрите послання. Це допомагало письменнику передавати не дуже безпечні думки читачам. П. Губенко наче міфічний трікстер був між двома світами, а саме елітою та простолюдом. У часи хрущовської «відлиги» образ «селянського гумориста» перетворився на «народного сміхотворця». Вишня – «король українських тиражів». Селяни читали твори О. Вишні переважно в газетах. А купляли книжки в більшості городяни. Тож основним читачем книжок письменника були російськомовні в повсякденному житті люди. Письменник Б. Антоненко-Давидович казав, що «...нашу сучасну українізацію можна назвати “українізацією імені Остапа Вишні”, беручи до уваги значення й вагу “Вишневих усмішок” у справі безболісного й самоохотного переходу різних гатунків “принципових ворогів” до лона української культури». У «короля», що писав гумористичні твори, був і життєпис такого формату – «Моя автобіографія» (1927). Твір багато разів виправлявся через незручності для влади епізоди. Вишня – «народний заступник». Селяни, для яких О. Вишня був напівлегендарною людиною, часто надсилали листи письменнику з проханням допомоги. З’явилась примарна роль Остапа Вишні як неформальної громадської допомогової та оскаржувальної інституції. Але насправді радянська влада не давала письменнику можливості виконувати подібні функції. Вишня – «ворог народу». У грудні 1933 року П. Губенка було заарештовано. У перші дні після арешту він пише «Автобіографію», яка була більш серйозною та правдивою, ніж твір «Моя автобіографія». Письменник зізнається в «зраді інтересів народу» у формі участі в «петлюрівщині». Через деякий час його примусили «зізнатися» в тому, що він є «контрреволюційним терористом». У 1943 році перед звільненням йому поставили завдання написати собі біографію, в яку вписувались всі не скоєні ним злочини. Наступного року О. Вишню почали використовувати як ресурс для боротьби з «бандерівщиною». У 40-і роки Вишня використовувався владою як знаряддя пропаганди. У 1945 році він написав «Самостійну дірку», тобто політичні фейлетони про «українсько-німецьких націоналістів», написані й опубліковані. Вишня свідомо погодився слугувати пропагандистом, бо, по-перше, в ньому було бажання жити, по-друге, цей складник його газетярської діяльності був йому добре знайомий ще з 1920-х років. Вишня – український радянський класик. Через кілька місяців після смерті О. Вишні, його було офіційно визнано у формі короткої постанови «Про увічнення пам’яті українського письменника Остапа Вишні (П. М. Губенка)». І почалася «канонізація» письменника. Його називали «видатним майстром українського гумору». Через численні переписи життєпису О. Вишні, було багато замовчувань і агіографічних шаблонів з його життя. Літературознавці та друзі письменника прагнули позбавитися «білих плям» в агіографії Вишні. Були спроби у вигляді документальних книжок та навіть фільму.

Сучасна рецепція О. Вишні. На сьогодні є кілька бачень постаті О. Вишні, його доробку та ролі й місця в історії національної культури. Першим є інерційне, неонародницьке бачення Вишні як «глибоко народного письменника», співавуча простих сільських працівників і висміювача «недоліків та пережитків». Далі йде націонал-патріотичне бачення Вишні як «національного подвижника», котре використовує готові агіографічні формули, створені в 1960-х та в часи «гласності». І останнє, «прогресистське» бачення – постать Вишні як літератора «Розстріляного Відродження». Остап Вишня є значною часткою української культури ХХ століття. Вивчення та осмислення іпостасей та образів письменника дає змогу більше дізнатися про культуру радянської України у різні роки її існування. Міфологізовані наративи про життя й творчість видатного сатирика підштовхують до переосмислення наявної інформації шляхом відкриття старих радянських архівів та подальшого незаангажованого аналізу нових джерел.